

Stanisław Rymar

Sprawozdanie ze spotkania na temat "Rola i odpowiedzialność adwokata w społeczeństwie, w okresie przeobrażeń"

Palestra 42/1-2(481-482), 142-144

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

■ Sprawozdanie ze spotkania na temat „Rola i odpowiedzialność adwokata* w społeczeństwie, w okresie przeobrażeń”

Rada Europy wspólnie z Węgierską Radą Adwokacką, CCBE oraz INTERIGHTS zorganizowała w dniach 9–11 grudnia 1997 r. w Budapeszcie spotkanie poświęcone sytuacji adwokatów oraz organizacji adwokackich, o ile takie istnieją, w krajach będących w okresie przekształcania swoich systemów z socjalistycznych w demokratyczne. Udział wzięli przedstawiciele 18 państw środkowej i wschodniej Europy, w tym wszystkie państwa wchodzące w skład byłej Jugosławii oraz państwa z europejskiej części byłego Związku Radzieckiego.

Otwarcia spotkania dokonał Minister Sprawiedliwości Węgry Pal Vastagh. Ze strony organizatorów uczestniczyli i wygłaszali referaty m.in. Michel van Doosselaere – prezes CCBE, Ramon Mullerat – poprzedni prezes CCBE, dr Jenő Horváth – prezes Węgierskiej Rady Adwokackiej, Marie Odile Wiederkehr – wicedyrektor ds. Spraw Prawnych Rady Europy i Borislav Petranov z INTERIGHTS. Tematami referatów i dyskusji były: „Organizacja zawodu adwokata”, w tym podstawowe zasady i zakres odpowiedzialności, zajęcia, których wykonywanie nie jest zgodne z zawodem oraz monopole w zakresie obrony, reprezentacji przed sądem i w zakresie doradztwa – zasady i wyjątki, „Pozycja zawodowa i zasady deontologii adwokackiej”, w tym kodeks etyki i harmonizacja zasad, problem reklamy oraz art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz umowa *quota litis*, „Dostęp do organów wymiaru sprawiedliwości i do uzyskania bezpłatnej pomocy prawnej”, „Obowiązki państwa w zakresie dostępu do organów wymiaru sprawiedliwości wynikające z Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka”, „Wykonywanie zawodu adwokata w świetle zasad wynikających z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”, w tym prawa adwokata do tajemnicy zawodowej, obejmującej tajemnicę korespon-

* Organizatorzy posługiwali się terminem „lawyer”. Obejmuje on wszystkie osoby mogące świadczyć pomoc prawną osobom fizycznym i prawnym, po uzyskaniu odpowiednich uprawnień zawodowych, niezależnie od nazwy zawodu, np. adwokat, solicitor, Rechtsanwalt. Termin ten obejmuje także radców prawnych, lecz tylko tych, którzy nie pozostają w stosunku pracy z pracodawcami nie będącymi firmami adwokackimi, czy radcowskimi.

dencji i lokalu adwokata, wolność słowa, problemy wynikające z art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Porównując sytuację adwokatów w poszczególnych krajach można było utwierdzić się w przekonaniu, że w Polsce zasady deontologii, w co najmniej równym stopniu, jak w krajach zachodnioeuropejskich, zapewniają niezależność adwokatów i wysoki poziom świadczonej przez nich pomocy prawnej. Jeśli natomiast chodzi o porównanie zasad organizacyjnych adwokatów, to po wprowadzeniu ostatnich zmian do ustawy o adwokaturze, można zasadnie twierdzić, iż spełniają one wysokie wymagania zachodnich standardów. Należy w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że dla organizatorów konferencji i jej uczestników oczywistym było, że osoby świadczące pomoc prawną dla osób fizycznych, niezależnie od tego, czy noszą tytuł adwokata, czy solicitora, czy radcy prawnego nie mogą pozostawać w stosunku zatrudnienia, za wyjątkiem zatrudnienia w firmie adwokackiej (solicitorskiej, etc.). Ta zasada jest nierozdzielnie związana z nieodmiennie wysuwaną na pierwsze miejsce zasadą niezależności zawodu adwokata w „społeczeństwie demokratycznym, w którym adwokat pełni istotną rolę w wymiarze sprawiedliwości, w ochronie praw i wolności obywateli” (fragment końcowej uchwały). Podkreślano, że wszyscy adwokaci muszą być wolni od jakiegokolwiek wpływu związanego z zewnętrznym, finansowym lub innym interesem, który mógłby wpływać na ich niezależność.

Spośród szerokiej gamy problemów dyskutowanych w czasie spotkania zwrócić uwagę należałoby na te, które obecnie także i w Polsce są przedmiotem wymiany argumentów.

I tak, zwrócono uwagę, że na problem indywidualnej reklamy adwokata należy spojrzeć również i z innego punktu widzenia – prawa klienta do informacji o zakresie świadczonej pomocy prawnej przez adwokata, płynącego z art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Wydaje się, że używanie sformułowania „zakres zainteresowań” poszczególnego adwokata odpowiada tym wymaganiom, nie naruszając przy tym godności zawodu. Jednocześnie zdecydowanie przeważał pogląd o niedopuszczalności reklamy w rozumieniu handlowym tego słowa.

W zakresie problemu dopuszczalności umowy adwokata z klientem o „wynikowe honorarium” (*pacta de quota litis*) zaproponowano przyjęcie rozwiązania dopuszczającego tego rodzaju porozumienie, ale tylko w przypadku tych systemów prawnych, które nie zapewniają skutecznego zapewnienia pomocy prawnej osobom nie mającym środków finansowych na prowadzenie swych spraw. Jednakże ocena moralna takiego porozumienia nie była jednoznaczna i można odnieść wrażenie, że w szczególnych, także i innych sytuacjach niż wspom-

niana wyżej, zawarcie umowy o jakimś udziale adwokata w efekcie finansowym wygranej sprawy, będzie dopuszczalne.

Zdecydowano podkreślono, że państwa mają obowiązek zabezpieczyć w budżecie wystarczające środki finansowe dla zapewnienia pomocy prawnej tym, którzy jej potrzebują, a nie mają możliwości finansowej dla jej pokrycia. Adwokaci powinni świadczyć tę pomoc na najwyższym poziomie, a równocześnie powinni być odpowiednio wynagradzani. Zwrócono uwagę, że obowiązki państwa w tym zakresie płyną bezpośrednio z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Stwierdzono, że Europejska Konwencja Praw Człowieka nakłada na państwo także jednoznaczny obowiązek zagwarantowania adwokatom możliwości zachowania przez nich tajemnicy zawodowej (art. 8). Wyrażono głębokie zaniepokojenie wywołane obserwowanym wzrostem ustawowych wyjątków od naczelnej zasady zawodu adwokata, by zachowywać w tajemnicy wszystko, czego dowiedział się od klienta i by nie być zmuszonym do ujawnienia dokumentów lub informacji uzyskanej od klienta. Adwokaci i adwokatury winni przedsięwziąć usilne starania, by te ograniczenia tajemnicy zawodowej były jak najmniejsze. Zaznaczono, że tajemnicą adwokacką chronione jest nie tylko biuro, ale i dom. Przeszukania powinny być ściśle limitowane i dotyczyć tylko tych dokumentów, które rzeczywiście są niezbędne i powinny odbywać się w obecności przedstawiciela Rady Adwokackiej.

Różnica zdań wśród uczestników spotkania pojawiła się przy omawianiu problemu swobody wybierania siedziby wykonywania zawodu na terenie dowolnego państwa europejskiego. Nie wszyscy chcieli się zgodzić z tezą, że celem, do którego powinny dążyć regulacje prawne, powinno być zapewnienie pełnej swobody osiedlania się adwokatów, pod warunkiem tylko podporządkowania się organom samorządu adwokackiego kraju przyjmującego i przestrzeganie kodeksu etyki tam obowiązującego. Zalecenia Unii Europejskiej idą w tym właśnie kierunku.

Stanisław Rymar